

قانون جدید مالیات‌های مستقیم سرمایه‌گذاری و تولید را تشویق می‌کند

اشاره:

توزیع مجدد درآمدها و برقراری و حفظ عدالت اجتماعی از اهداف عمده اقتصادی است که اکثر دولت‌ها آن را دنبال می‌کنند. مالیات‌های ابزاری است که می‌تواند توزیع مجدد ثروت در جامعه را عادلانه‌تر کند و از گسترش فاصله طبقاتی میان دهک‌های مختلف درآمدی جلوگیری نماید. در همین حال نظام مالیاتی کارآمد می‌تواند از بروز مفساد اقتصادی جلوگیری نماید.

دولت در هر کشوری مسئولیت‌های بسیاری را برعهده دارد که حفظ امنیت جانی و مالی مردم، مهمترین آن است. در همین حال دولت نیازمند منابع مالی برای انجام وظایف خود به ویژه در حول محور امنیت جانی و مالی است. مهمترین منبع درآمد دولت برای تأمین هزینه‌های جاری، مالیات است. هر اندازه که سهم مالیات در تأمین هزینه‌های جاری دولت افزایش پیدا می‌کند، به همان اندازه بودجه دولت از سلامت، ثبات و پایداری بیشتری برخوردار می‌گردد و نیاز دولت به استقراض یا فروش دارایی‌های ملی را محدود ساخته و در مقابل انگیزه دولت برای تصدی‌گری امور اقتصادی را تخفیف داده و قدرت حاکمیت آن را تقویت می‌کند.

در این میان نظام مالیاتی (قوانین و مقررات و نحوه اجرا) حایز اهمیت است و می‌تواند پاسخگوی نیازهای توسعه پایدار اقتصادی، ایفای نقش کلیدی دولت در حاکمیت، کاهش تصدی‌گری دولت، رونق فعالیت‌های اقتصادی بخش‌های غیردولتی و... باشد. در همین حال قوانین و مقررات غیراصولی و نادرست در زمینه «مالیات» می‌تواند آثار منفی اقتصادی، اجتماعی به بار آورد.

در این مقاله به بررسی اجمالی اصلاح قانون مالیات‌ها و پیامدهای مثبت و منفی آن می‌پردازیم.

قوانین و مقررات مالیاتی همانند بسیاری از قوانین و مقررات جاری در هر کشوری، می‌بایست پاسخگوی نیازهای حال و آینده آن باشد. قوانین کهنه و نامتناسب، در شرایط حاضر نه تنها آثار مثبتی در رونق فعالیت‌های اقتصادی به بار نخواهد آورد، بلکه چه بسا زمینه‌ساز رکود فعالیت‌های	یادشده و بروز فسادهای مالی و اقتصادی می‌گردد.	قوانین مالیاتی شفاف و متناسب با شرایط اقتصادی امکان بروز خطا (فرار مالیاتی) را از بین می‌برد، رانت‌های اقتصادی را محدود می‌سازد و دولت را از درآمد مطمئن برخوردار می‌سازد.	طبقاتی در جامع را محدود و به توزیع مجدد درآمدها کمک خواهد کرد.
قوانین و مقررات مالیاتی ایران مربوط به چندین دهه گذشته بوده و با شرایط کنونی اقتصاد کشور و اهداف اقتصادی آینده (جهانگرایی و ادغام در اقتصاد و تجارت بین‌المللی) منافات داشته و در همین حال راه‌های فرار	قوانین مالیاتی شفاف و متناسب با شرایط اقتصادی امکان بروز خطا (فرار مالیاتی) را از بین می‌برد، رانت‌های اقتصادی را محدود می‌سازد و دولت را از درآمد مطمئن برخوردار می‌سازد.	در همین حال زمینه گسترش اختلاف	

مالیاتی را تا حدودی بازگذارده بود، به گونه‌ای که تداوم اجرای آنها نه تنها مانع از رونق فعالیت‌های اقتصادی مولد در جامعه بود، بلکه فراگیری محدودی داشت. اصلاح قانون مالیات‌ها در مجلس شورای اسلامی در اواخر آذرماه سال گذشته، حرکتی مثبت و در راستای تقویت بنیه اقتصادی کشور تلقی شده است.

قوانین مالیاتی که تاکنون پیگیری شده، فضای فعالیت اقتصادی مولد (در بخش‌های صنعت، معدن، جهانگردی و...) را تشویق نمی‌کرد و به زعم بسیاری از دست‌اندرکاران تولید و کارشناسان اقتصادی، خود مانعی برای رشد اقتصادی کشور تلقی می‌شد. در قانون جدید که به تازگی در مجلس شورای اسلامی تصویب شد، بحث معافیت‌های مالیاتی در راستای حمایت واقعی از فعالیت‌های اقتصادی نوپا، رونق سرمایه‌گذاری در مناطق محروم کشور، اشتغال‌زایی، تقویت بنیه رقابت بنگاه‌های اقتصادی و... شکل گرفته است که می‌تواند ضامن رشد سرمایه‌گذاری و اقتصادی کشور باشد.

از سوی دیگر کاهش نرخ‌های مالیاتی به عنوان ابزاری برای تشویق سرمایه‌گذاری و تقویت بنیه مالی بخش‌های تولیدی - خدماتی منظور شده است.

براساس ماده ۱۳۲ قانون مالیات‌های مستقیم، درآمد مشمول مالیات ابرازی ناشی از فعالیت‌های

تولیدی و معدنی در واحدهای تولیدی یا معدنی در بخش‌های تعاونی و خصوصی از تاریخ شروع بهره‌برداری یا استخراج به میزان ۸۰ درصد و به مدت چهار سال و در مناطق کمتر توسعه یافته به میزان ۱۰۰ درصد و به مدت ۱۰ سال از مالیات موضوع ماده ۱۰۵ معاف هستند.

ماده ۱۰۵ این قانون نیز تصریح می‌کند: «جمع درآمد شرکت‌ها و درآمد ناشی از فعالیت‌های انتفاعی سایر اشخاص حقوقی که از منابع مختلف در ایران یا خارج از ایران تحصیل می‌شود، پس از وضع زبان‌های حاصل از منابع غیرمعاف و کسر معافیت‌های مقرر به استثنای موادی که طبق مقررات این قانون دارای نرخ جداگانه‌ای می‌باشد، مشمول مالیات به نرخ ۲۵ درصد خواهند بود.»

ماده ۱۳۲ شامل فعالیت‌های تولیدی و معدنی در واحدهای تولیدی یا معدنی خواهد بود که در بخش‌های تعاونی و خصوصی از اول سال ۱۳۸۱ به بعد از طرف وزارتخانه‌های ذیربط برای آنها پروانه بهره‌برداری صادر یا قرارداد استخراج و فروش منعقد می‌شود. با قانون جدید از یک سو فعالیت‌های بخش خصوصی و تعاونی در عرصه صنعت و معدن مورد حمایت منطقی قرار گرفته و معافیت‌های مالیاتی در چهار سال تحت فعالیت (یا در مناطق محروم در ۱۰ سال نخست) سبب می‌شود که سرمایه‌گذاری جدید

در این بخش‌ها رونق پیدا کند و از قدرت رقابت در عرصه داخلی و بین‌المللی نیز برخوردار گردد. از سوی دیگر کاهش نرخ مالیات به سطح ۲۵ درصد سبب می‌شود که شرکت‌های ایرانی نسبت به گذشته از توان رقابت بیشتر در عرصه‌های تجاری و خدماتی بین‌المللی برخوردار گردند.

بنا به گفته دست‌اندرکاران تولید در بخش‌های صنعت و معدن، قانون مالیات در گذشته، توان رقابت شرکت‌ها در عرصه‌های داخلی و خارجی را محدود ساخته بود. مالیات‌های سنگین دریافتی از واحدهای تولیدی بزرگ (نظیر مجتمع‌های فولادسازی و...) مانع از رونق سرمایه‌گذاری‌های توسعه‌ای آنها و نیز توان رقابتشان حتی در بازار داخلی در مقایسه با کالاهای مشابه خارجی بوده است. قانون جدید می‌تواند در حل این مشکل مؤثر واقع شود و نه تنها به عنوان مانع سرمایه‌گذاری و تولید عمل نکند، بلکه مشوق آن باشد.

از سوی دیگر کاهش نرخ مالیات شرکت‌های حاضر در بورس (از ۲۵ درصد به ۲۳ درصد)، انگیزه مدیریتی برای ارتقای بهره‌وری و مشارکت مردمی در مالکیت شرکت‌های تولیدی را تقویت می‌کند و از این جهت آثار مثبت اقتصادی - اجتماعی به همراه خواهد داشت.

<p>ضمن رفع مشکلات مربوط به فرسودگی صنایع یا ماشین‌آلات، نوسازی صنعت و معادن را تسریع نمایند.</p>	<p>همچنین تعیین محدوده جغرافیایی ذکر شده تبصره آن توسط وزارتخانه‌های امور اقتصادی و دارایی و صنایع و معادن تعیین و اعلام می‌شود.</p>	<p>در همین حال ماده ۱۳۳ قانون جدید مالیات‌ها که ۱۰۰ درصد درآمد شرکت‌های تعاونی روستایی، عشایری، کشاورزی، صیادان، کارگری، کارمندی، دانشجویان، دانش‌آموزان و اتحادیه‌های آنها را از مالیات معاف می‌کند، سبب رونق فعالیت این گونه شرکت‌ها و تقویت روحیه تعاون در جامعه خواهد شد. گسترش فعالیت بخش تعاونی در آینده از یک سو حجم تصدی‌گری دولت را کاهش خواهد داد و مشارکت مردمی در عرصه‌های تولیدی و خدماتی را تقویت می‌کند و از سوی دیگر فعالیت آنها را اقتصادی خواهد ساخت.</p>
<p>در همین حال اجازه مقام معظم رهبری در خصوص اخذ مالیات از نهادهای زیرنظر معظم‌له، خود گامی اساسی برای تحول در نظام مالیاتی کشور است، زیرا که تبعیض‌های این گونه که برخی نهادهای زیر نظر رهبری از آن بهره‌مند می‌شوند، برداشته خواهد شد. به این ترتیب فضای رقابت برای تمامی فعالان اقتصادی بخش‌های خصوصی، تعاونی و دولتی یکسان خواهد بود و امتیازات ویژه که بنیه رقابت برخی شرکت‌ها را نسبت به شرکت‌های مشابه خصوصی و تعاونی تقویت می‌کرد، از بین خواهد رفت.</p>	<p>این تبصره نیز بر رونق سرمایه‌گذاری‌های جدید در امور سیاحتی تأکید دارد و می‌تواند تسهیلاتی را برای سرمایه‌گذاران در این بخش ایجاد کند که تأثیر بسزایی در رونق درآمدهای ارزی ناشی از جذب جهانگردان خارجی، ایجاد اشتغال مولد و... داشته باشد و مزیت‌های نسبی ایران در بخش جهانگردی با توجه به جاذبه‌های سیاحتی، زیارتی و تاریخی کشور را مورد حمایت قرار خواهد داد.</p>	<p>معافیت‌های در نظر گرفته شده برای حقوق کارمندان (از سطح ماهانه ۵۶ هزار تومان به ۱۳۰ هزار تومان) نیز سبب می‌شود که حمایت منطقی از اقتدار آسیب‌پذیر (کارکنان دولت و دستمزدبگیران بخش خصوصی) صورت پذیرفته و قدرت خرید آنها را افزایش می‌دهد و فشارهای ناشی از رشد تورم به خانوارهای کارمندی را تخفیف خواهد داد.</p>
<p>به عقیده بسیاری از کارشناسان، قانون جدید مالیات‌ها، نگاه مثبتی به رونق فعالیت‌های اقتصادی مولد در کشور دارد و رقابت سالم میان بنگاه‌های اقتصادی را تقویت می‌کند. در همین حال حمایت عقلایی از صنایع نوپا و سرمایه‌گذاری در مناطق محروم کشور در قانون جدید منظور شده است که می‌تواند در رونق فعالیت‌های اقتصادی و اشتغال‌زایی در کشور (حتی در مناطق محروم و دورافتاده) مؤثر باشد. توجه ویژه قانون به بخش‌های تولیدی (صنعت و معدن) و حمایت از آنها در قالب معافیت‌های مالیاتی یا کاهش نرخ مالیات، از نکات</p>	<p>در همین حال در قانون جدید تبصره‌ای در خصوص بازسازی واحدهای صنعتی و معدنی منظور شده است که بر اساس آن، آن قسمت از سود ابرازی شرکت‌های تعاونی و خصوصی که برای توسعه، بازسازی یا تکمیل واحدهای موجود صنعتی و معدنی موجود با ایجاد واحدهای جدید صنعتی و معدنی اختصاص یابد. از مالیات موضوع ماده ۱۰۵ قانون مالیات‌های مستقیم معاف شده است. اجرای این تبصره تأثیر بسزایی در رونق سرمایه‌گذاری‌های توسعه‌ای واحدهای صنعتی و معدنی موجود خواهد داشت، زیرا شرکت‌ها می‌توانند حتی تمامی سود خود را به سرمایه‌گذاری جدید اختصاص دهند و</p>	<p>قانون جدید مالیات‌ها تصریح می‌کند که کلیه تأسیسات ایرانگردی و جهانگردی دارای پروانه بهره‌برداری از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی هر سال از پرداخت ۵۰ درصد مالیات متعلق معاف هستند. ضوابط مربوط به تعیین تاریخ شروع بهره‌برداری واحدهای معاف موضوع این ماده و</p>

مثبتی است که در آینده آثار اقتصادی ارزشمندی به بار خواهد آورد.

با این حال انتظار می‌رود که مجموع مالیات‌های دریافتی دولت در سال‌های نخست کاهش یابد که علت اصلی آن را می‌توان در کاهش نرخ مالیات بر درآمد شرکت‌ها، کارکنان دولت و معافیت‌های مالیاتی منظور شده در قانون جست‌وجو کرد. اما در مقابل با رونق فعالیت‌های اقتصادی جدید در کشور، پایه‌های مالیاتی تقویت خواهد شد و در آینده افت درآمدهای مالیاتی جبران خواهد شد. از سوی دیگر اخذ مالیات از نهادهای زیر نظر مقام معظم رهبری خود می‌تواند تا حدودی کاهش درآمدهای مالیاتی دولت در کوتاه‌مدت را مرتفع سازد.

با این وجود کارشناسان عقیده دارند که بستن راه‌های فرار مالیاتی، شفافیت و صراحت قانون و... مشکلات را به تدریج از پیش رو برخواهد داشت و آنچه اکنون بیش از گذشته می‌بایست مورد توجه قرار گیرد، افت درآمدهای مالیاتی دولت در کوتاه‌مدت نیست. بلکه رونق اقتصاد کشور و تقویت بنیه رقابت آن در عرصه بین‌المللی حایز اهمیت است.

رشد سرمایه‌گذاری‌های مولد و صادرات‌گرا در آینده به ویژه در بخش‌های صنعت و معدن، می‌تواند اقتصاد کشور را متحول سازد و از اتکای بیش از حد به درآمد حاصل از صادرات نفت (فروش دارایی‌های

سرمایه‌ای و ملی) بکاهد. از سوی دیگر تقویت بنیه رقابت تولیدات کشور در بازارهای بین‌المللی به لحاظ حذف عوارض کالاهای صادراتی و کاهش نرخ مالیات شرکت‌های تولیدی (صنعتی، معدنی)، نه تنها در تنوع و افزایش درآمدهای ارزی، بلکه در رونق اشتغال در کشور آثار مثبتی خواهد داشت.

اغلب کارشناسان، قانون جدید مالیاتی را منشأ آثار مثبت اقتصادی برای کشور تلقی می‌کنند و تأکید دارند که برای نخستین بار در کشور بخش تولید در مجموعه قانون‌گذاری مورد حمایت قرار گرفته و نگاهی عمیق به توسعه این بخش از محور کاهش بار مالیاتی، مشاهده می‌شود که در خور توجه است.

طی ۹ ماه نخست سال گذشته دولت ۸۴۱۴ میلیارد ریال مالیات دریافت کرد که معادل ۸۳/۵ درصد عملکرد پیش‌بینی شده در قانون بودجه سال ۱۳۸۰ بود. بر اساس گزارش ارایه شده از سوی وزارت امور اقتصادی و دارایی به هیأت دولت در خصوص عملکرد بودجه سال جاری، دلیل تحقق نیافتن درآمدهای مالیاتی، پیش‌بینی غیرواقعی این درآمدها در قانون بودجه امسال عنوان شده است.

عملکرد درآمد پیش‌بینی شده در خصوص دریافت مالیات از سیگار از سوی این وزارتخانه، صفر اعلام شده است. از سوی دیگر تحقق نیافتن

برخی درآمدها از فصل سایر درآمدهای بودجه مبنی بر دریافت حقوق گمرکی و سود بازرگانی واردات کالا، خودداری از پرداخت مالیات برخی شرکت‌های بزرگ دولتی، عملکرد ضعیف دریافت مالیات غیرمستقیم از دیگر علل این امر بیان شده است.

به عقیده کارشناسان، همزمان با اجرای قانون جدید مالیات‌ها، می‌بایست در پیش‌بینی درآمدهای مالیاتی در بودجه‌های سنواتی نیز احتیاط لازم را به خرج داد و تا حد ممکن درآمدهای مالیاتی در حد قابل قبول و وصول، تخمین زده شود. پیش‌بینی غیرواقع‌بینانه درآمدهای مالیاتی، موجب خواهد شد که بودجه دولت در کسب درآمدهای مورد انتظار با موانع جدی روبه‌رو شود.

در هر حال کارشناسان تخمین می‌زنند که در بودجه سال جاری نیز درآمدهای مالیاتی تا حدودی غیرواقع‌بینانه ارزیابی شده و با اجرای قانون جدید مالیات‌ها که مبنای کار را در سال ۱۳۸۰ و اخذ مالیات آن را در سال ۱۳۸۱ پیش‌بینی کرده، افت درآمدهای مالیاتی در سال جاری قابل انتظار است. با این وجود اجرای قانون جدید مالیات‌های مستقیم می‌تواند منشأ آثار مثبت اقتصادی برای کشور باشد.

